

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว

๑. ความเป็นมา

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้การปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) กำหนดให้ปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการรักษาศักดิ์ศรีความเป็นข้าราชการและความซื่อสัตย์สุจริต ควบคู่กับการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๙/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ ได้มีความคำสั่งให้ทุกส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ กำหนดมาตรการหรือแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในส่วนราชการของหน่วยงานของรัฐ โดยมุ่งเน้นการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบ เผื่อระวังเพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบ ตามนโยบายคณะรัฐมนตรีที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ข้อ ๑๐ เรื่องการส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล

๒. หลักการและเหตุผล

การมีผลประโยชน์ทับซ้อนถือเป็นการทุจริตคอร์รัปชันประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยละเมิดต่อกฎหมายและหลักจริยธรรม โดยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และความชอบธรรม ส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม ประกอบกับทำให้ผลประโยชน์ของหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และสังคมต้องสูญเสียไป โดยอาจอยู่ในรูปของผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรมในสังคม ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางผู้ที่ตั้งใจกระทำความผิดยังพบผู้กระทำความผิดโดยไม่เจตนาหรือกระทำโดยไม่รู้เป็นจำนวนมาก นำไปสู่การถูกกล่าวหา ร้องเรียนหรือถูกลงโทษ ดังนั้น เรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of interest : COI) จึงเป็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบระดับรุนแรง และยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย

การวิเคราะห์ความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารปัจจัยและควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง สภาวะการณ์หรือข้อเท็จจริงที่บุคคลไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานบริษัทหรือผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ส่งผลกระทบต่อ

ส่วนรวม ซึ่งอาจกระทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวทั้งเจตนาและไม่เจตนา และมีรูปแบบที่หลากหลายไม่จำกัดอยู่ที่ตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น หมายความว่ารวมถึงผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงินหรือทรัพย์สินด้วย อาทิ การแต่งตั้งพรรคพวกให้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานหรือตัดสินใจให้ญาติพี่น้องเข้ามามีส่วนร่วมในประโยชน์สาธารณะโดยมิชอบ ส่งผลเสียต่อส่วนรวม

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนจึงหมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารปัจจัย และควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดเหตุ โอกาส ที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจจะเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการทุจริต กล่าวคือ ยังมีสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ขัดกันของผลประโยชน์มากเท่าใดก็ยังมีโอกาสก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การทุจริตมากเท่านั้น

๓. การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน (Risk Assessment for Conflict of Interest)

การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นการวิเคราะห์ระดับโอกาสที่จะเกิดผลกระทบของความเสียหายต่าง ๆ เพื่อประเมินโอกาส และผลกระทบของความเสียหาย ดำเนินการวิเคราะห์ และจัดลำดับความเสี่ยง โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินมาตรฐานที่จะใช้ในการประเมินความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน ได้แก่ ระดับโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย (Likelihood), และความรุนแรงของผลกระทบ (Impact), และระดับความเสี่ยง ทั้งนี้ กำหนดเกณฑ์ในเชิงคุณภาพเนื่องจากเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่ไม่สามารถระบุตัวเลขหรือจำนวนเงินที่ชัดเจนได้

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า มีความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะเกิดการทุจริตหรือผลประโยชน์ทับซ้อนที่จำเป็นต้องดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยง ดังนี้

ประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อน	มีการทับซ้อนอย่างไร	โอกาสเกิดการทุจริต (๑-๕)	ระดับของผลกระทบ (๑-๕)	มาตรการป้องกันความเสี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน
การจัดซื้อจัดจ้าง	หัวหน้า/จนท.พัสดุเลือกซื้อร้านที่ตนเองสนิทหรือเป็นญาติ หรือร้านที่ตนเองคุยได้ง่าย	๕	๕	- ปรับเปลี่ยนร้านค้าในการจัดซื้อวัสดุ - เข้มงวดในการตรวจรับพัสดุ หรือการจ้าง
การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม	เจ้าหน้าที่จะพิจารณาให้ความช่วยเหลือบุคคลที่เป็นญาติ หรือใกล้ชิดสนิทสนมก่อน	๕	๕	- จัดระบบตามคิด ก่อน-หลัง เพื่อลดปัญหาระบบอุปถัมภ์ - บังคับใช้กฎหมาย ระเบียบอย่างเคร่งครัด
การจัดโครงการ/กิจกรรม	มีการเลือกพื้นที่ในการจัดโครงการ/กิจกรรมที่เจ้าหน้าที่คุ้นเคยเป็นการส่วนตัว	๕	๕	- พิจารณาพื้นที่ที่ประสบปัญหาและมีความจำเป็นเป็นลำดับแรก

ประเด็น ผลประโยชน์ ทับซ้อน	มีการทับซ้อนอย่างไร	โอกาสเกิด การทุจริต (๑-๕)	ระดับของ ผลกระทบ (๑-๕)	มาตรการป้องกันความเสี่ยง ผลประโยชน์ทับซ้อน
การพิจารณา คัดเลือกเพื่อรับ รางวัลต่าง ๆ	มีการคัดเลือกบุคคลที่มี ความสัมพันธ์หรือได้รับ ผลประโยชน์จากบุคคล ที่เลือก	๔	๓	- พิจารณาตรวจสอบอย่าง เข้มงวด
การบริหารงาน บุคคล	มีการรับบุคคลที่เป็นเครือ ญาติหรือบุคคลที่ตนเอง ได้รับผลประโยชน์เข้า ทำงาน	๕	๕	- มีการประกาศรับสมัครและ ดำเนินการคัดเลือกอย่าง โปร่งใสและตรวจสอบได้
การรับของขวัญ	เจ้าหน้าที่ใช้หน้าที่ รับผิดชอบช่วยเหลือ ผู้รับบริการให้มีการ ดำเนินการนั้น ๆ ได้ สะดวก	๕	๕	- มีการจัดทำประกาศ เกี่ยวกับมาตรการการรับ ของขวัญ - มีการจัดการภายใน สนง. โดยการจัดทำรายงานเสนอ ผู้บังคับบัญชาทราบ
การนำทรัพย์สิน ของราชการมาใช้ ในเรื่องส่วนตัว	เช่น การใช้อุปกรณ์ สำนักงานต่าง ๆ รถ ไฟฟ้า ฯลฯ	๕	๕	- มีการนำทะเบียนควบคุม การใช้งานและการเบิกจ่าย อย่างเคร่งครัด - สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับ บุคลากร
การปฏิบัติหน้าที่ โดยมิชอบของ เจ้าหน้าที่	เจ้าหน้าที่ไม่ได้นำเงินที่ ลูกหนี้กองทุนต่าง ๆ ฝาก มาชำระให้กับการเงิน แต่ กลับนำเงินไปใช้ส่วนตัว	๕	๕	- ประชาสัมพันธ์ให้ลูกหนี้ กองทุนต่าง ๆ มาชำระเงิน ด้วยตัวเอง และรับใบเสร็จ ทุกครั้ง
การลงชื่อ เข้า – ออก เวลาการ ปฏิบัติหน้าที่	การลงเวลาไม่ตรงตาม ความเป็นจริง	๕	๓	- ใช้ระบบสแกนลายนิ้วมือ - มีสมุดขออนุญาตไปพื้นที่ อื่น
การลงพื้นที่ ตรวจสอบ ข้อเท็จจริง (Case) - การใช้รถ - การใช้คน	การใช้จัดสรรทรัพยากร นำไปใช้มากเกินไปจน จำเป็น ในแต่ละภารกิจ เช่น น้ำมันมากเกินไปจน จริง หรือจำนวนคนที่มาก เกินความจำเป็น	๕	๕	- มีการบันทึกการใช้ต่าง ๆ - มีการรายงานทุกครั้ง - สร้างจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม - ใช้งานตามความเป็นจริง

ประเด็น ผลประโยชน์ ทับซ้อน	มีการทับซ้อนอย่างไร	โอกาสเกิด การทุจริต (๑-๕)	ระดับของ ผลกระทบ (๑-๕)	มาตรการป้องกันความเสี่ยง ผลประโยชน์ทับซ้อน
การเบิกจ่ายเงิน สงเคราะห์	เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จ่ายเงินให้ไม่ตรงตาม กลุ่มเป้าหมาย แต่จัดหา บุคคลที่เป็นญาติ คนสนิท ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กันมารับเงิน	๕	๕	- แต่งตั้งคณะกรรมการ สรรหา ก่อนทำการมอบ เพื่อ ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย
การจัดประชุม ดูงาน สัมมนา ต่าง ๆ	ผู้รับผิดชอบโครงการมี สัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับ เจ้าของกิจการ หรือ ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่	๓	๒	- สถานที่ มีความเหมาะสม กับงบประมาณ - วิทยากรมีความรู้ความ เหมาะสมกับงานหรือ โครงการนั้น ๆ
การออกใบอนุญาต หรือการรับรองสิทธิ์	หัวหน้าหน่วยงาน เจ้าหน้าที่มีญาติหรือคน รู้จักที่มายื่นขอใบรับรอง หรือใบอนุญาตนั้น ๆ	๔	๔	- ผู้ปฏิบัติต้องทำตามกฎ ระเบียบ โดยมีความเป็น กลาง

๓.๑ การบริหารจัดการ ตามหลัก ๔ ประการสำหรับจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ประกอบด้วย

- ๑) ปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ : เจ้าหน้าที่ที่ต้องตัดสินใจภายในกรอบกฎหมาย และนโยบาย ตามขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบโดยไม่ให้มีผลประโยชน์ส่วนตนมาแทรกแซง
- ๒) สนับสนุนความโปร่งใส และพร้อมรับผิดชอบ : กำหนดขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และเปิดเผย ให้ประชาชนทราบ รวมถึงเปิดโอกาสให้ตรวจสอบ
- ๓) ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคล : เจ้าหน้าที่ต้องระบุนโยบายผลประโยชน์ทับซ้อนในการปฏิบัติ และจัดการกับเรื่องส่วนตัว เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาให้มากที่สุดโดยฝ่ายบริหารต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการสร้าง ระบบป้องกัน พร้อมกำหนดนโยบาย
- ๔) สร้างวัฒนธรรมองค์กร : ผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมเชิงนโยบายที่ช่วยสนับสนุนการ ตัดสินใจในเวลาที่มีประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อนเกิดขึ้น

๓.๒ แนวทางการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ๗ ขั้นตอน ประกอบด้วย

- ๑) ระบุมว่ามีผลประโยชน์ทับซ้อนแบบใดที่อาจเกิดขึ้นในองค์กร
- ๒) พัฒนานโยบาย และกลยุทธ์การจัดการปัญหา
- ๓) ให้ความรู้แก่บุคลากรในการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว รวมถึงคณะผู้บริหาร
- ๔) ผู้บริหาร และผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- ๕) สื่อสารให้ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้รับบริการ ผู้สนับสนุนหน่วยงาน และประชาชนทราบถึงความ มุ่งมั่นในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน
- ๖) บังคับใช้นโยบายที่กำหนด

๗) มีการทบทวนมาตรการ นโยบาย ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

๓.๓ แนวทางการป้องกันการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

- ๑) ปรับปรุงนโยบาย มาตรการ ให้รัดกุม ชัดเจน ลดโอกาสที่จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตัว
- ๒) ค่อยสังเกต ประเมินพฤติกรรมความเสี่ยงต่อการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างเป็นระบบในกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นอาจใช้ทั้งการติดตั้งกล้องวงจรปิด และการใช้สายสืบภายใน
- ๓) ลดโอกาสการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน โดยวิธีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนงานเพื่อป้องกันการรวมกลุ่มหรือ syndicate
- ๔) ตรวจสอบพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ระดับบริหารเนื่องจากมีแนวโน้มที่จะเกิดผลประโยชน์สูง
- ๕) มีระบบพิจารณาคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการเงินทุกระดับเป็นพิเศษ และควรให้ตรวจสอบพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ
- ๖) ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างแท้จริงในสำนัก/กอง ที่มีปัญหาเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนสูง
- ๗) ควรมีการทดสอบเรื่องความซื่อตรงของข้าราชการ บุคลากร ในหน่วยงานเป็นครั้งคราว
- ๘) ทำการสำรวจทัศนคติของประชาชน และผู้มารับบริการ เพื่อประเมินผลการทำงาน และการคอร์รัปชัน

การนำมาตรการการป้องกันความเสี่ยงไปใช้กับสำนักงานอย่างไร

- การจัดทำคู่มือป้องกันความเสี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน
- ประชุม ชี้แจงในการปฏิบัติตามคู่มือ
- ทำพิธีลงนามให้สัตยาบัน แสดงเจตจำนง จะร่วมกันปฏิบัติตามคู่มือ
- การรายงานผลการควบคุมภายในทุกเดือน
- ปลุกฝังจิตสำนึกข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน
- ผลักดันให้บุคลากรได้มีค่านิยม ไม่ปฏิบัติในลักษณะเสี่ยงต่อการทำผลประโยชน์ทับซ้อน และให้ความเชื่อว่าผลประโยชน์ทับซ้อนดังกล่าว เป็นภัยต่อราชการ ส่วนร่วมต่อสังคมและประเทศชาติ
- การเปิดเผยเอกสารตามที่กฎหมายกำหนด
- ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และยึดตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- ส่งเสริมด้านจริยธรรม ตามกฎศีลธรรม
- ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นต้นแบบที่ดี
- ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมไม่มองผลประโยชน์มากเกินไป
- ไม่ปกปิดผู้กระทำผิด
- หมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
- มีกลไกในการตรวจสอบที่ใช้ได้จริง
- สร้างกลุ่มกิจกรรม หรือจัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมเรื่องการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน